

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Бабушко С.Р.,

*доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри туризму,
ВНЗ «Університет фізичного виховання та спорту», м. Київ, Україна,*

e-mail: babushko_sr@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6874-3201>

Шкіленко А.О.,

студентка 5 курсу спеціальності «Туризм»,

ВНЗ «Університет фізичного виховання та спорту», м. Київ, Україна,

e-mail: askilenko0902@gmail.com

Екскурсійна діяльність – це надзвичайно складна і проблемна сфера сучасної туристської індустрії України.

Розвиток екскурсії діяльності виступає частиною національного надбання і духовно-моральної основи держави, що, в свою чергу, направлено на самозбереження і розвиток сучасного російського суспільства. Адже саме екскурсія надає можливість розкрити людям світ, в якому вони живуть, показати його красу, різноманітність і вразливість.

В Україні створені всі умови та екскурсії можливості для розвитку туризму та готельного бізнесу, а саме: природна та культурна спадщина, історико-культурні комплекси, пам'ятки архітектури та археології, парки, дендрарії, місця поширення народних промислів тощо. В умовах глобальної економічної кризи суспільство продовжує пошук засобів стійкого розвитку. Одним з варіантів вирішення цієї проблеми може бути всебічний розвиток туристично-рекреаційної галузі. В Україні вона знаходиться на етапі становлення. Продовжується робота з виявлення та опису наявних в країні ресурсів.

Екскурсія як процес наочного пізнання навколишнього світу нерозривно пов'язана з туризмом. На сьогоднішній день, екскурсії діяльність є діяльністю людини екскурсії послуг, формою освітнього і дозвіллевої діяльності серед населення [2]. Таким чином, екскурсія є наочним процесом пізнання людиною навколишнього світу, побудованим на свідомо підібраних об'єктах, що знаходяться в природних умовах або розташованих в будівлях підприємств, лабораторій, науково-дослідних інститутів тощо.

Екскурсії діяльність має свої характерні ознаки: зміст, тематику, склад учасників, місце проведення, упорядкований маршрут, тривалість за часом, форму проведення, спосіб пересування, наявність екскурсовода, тексту екскурсії, об'єктів показу і безпосередньо наявність самих учасників [3].

Екскурсія являє собою цілеспрямований, науковий процес пізнання навколишнього середовища. Цей процес будується з використанням заздалегідь відібраних об'єктів, які знаходяться в природних умовах, і відбувається під керівництвом кваліфікованого фахівця-екскурсовода відповідно до заздалегідь визначеної тематики.

Існують різні види та класифікації екскурсій.

Б. Є. Райков класифікує їх за змістом, обсягом, методом проведення, логічної побудови, тривалості, складу учасників. Існують класифікації І. М. Гревса, Н. П. Анциферова, В. А. Герда та ін.

На сьогоднішній день найбільш універсальною і поширеною була прийнята класифікація екскурсій, яка досі залишилась незмінною, і підрозділяється за такими критеріями:

- за змістом;
- за складом учасників;
- за місцем проведення;
- за формою проведення;
- за способом пересування тощо.

Отже, відповідно до складу учасників, екскурсії можна класифікувати на індивідуальні, групові, для школярів і студентів, для місцевого населення і приїжджих.

Виходячи з місця проведення, екскурсії можна класифікувати на екскурсії по місту, за містом і на міжміських маршрутах.

Відповідно до способів пересування при проведенні екскурсії, виділяють пішохідні екскурсії, екскурсії із застосуванням транспортних засобів і комбіновані екскурсії.

За формою проведення екскурсії діляться на звичайні, навчальні, рекламні, екскурсії-лекції, екскурсії-прогулянки, екскурсії-концерти.

Однак слід враховувати, що будь-яка класифікація умовна, типи екскурсій можуть не збігатися з названими, перетинатися і взаємодоповнювати один одного.

Створення нової екскурсії з будь-якої тематики - це складний процес, що вимагає активної участі колективу працівників. Зміст майбутньої екскурсії, її пізнавальна цінність знаходяться в прямій залежності від знань методистів і екскурсоводів, їх компетентності, ступеня практичного засвоєння ними основ педагогіки і психології, вміння вибрати найбільш ефективні способи і прийоми впливу на аудиторію [4]. Сьогодні, не існує жодних обмежень щодо тематики та ідеологічного змісту екскурсійної справи. Щороку набуває розширення тематичний спектр екскурсій, оновлюється їх зміст, що сприяє правдивому висвітленню вітчизняної історії.

Однак, сучасний стан економіки країни, постійні адміністративні реформи у сфері туризму несприятливо позначаються на цій галузі. Зокрема, спостерігається неефективне використання наявного туристичного потенціалу регіонів України, що призводить до втрати можливостей розвитку цієї галузі на відміну від багатьох країн з транзитивною економікою в Європі, Азії та Африці. Також вимагає упорядкування і туристично- екскурсійне законодавство. Правове регулювання екскурсійної діяльності в Україні поки що далеке від досконалості. Закон України «Про екскурсійну діяльність» знаходиться в стадії розробки і здійснення екскурсійної діяльності фактично регулюється тією мірою, в якій встановлено законодавчі засади туризму. При цьому під нормативно-правовою базою туризму розуміють сукупність

загальнозаконодавчих, галузевих і нормативних документів, які регулюють туристичну діяльність.

Організація екскурсійного обслуговування в правовому полі відбувається в умовах урахування широкого кола питань. Вони включають дотримання:

1) загальних положень правової бази регулювання туристичної діяльності в Україні;

2) правового статусу туриста і екскурсанта (порядок в'їзду/виїзду та перебування в Україні, страхування та медичної допомоги, забезпечення безпеки, права та обов'язки туристів і екскурсантів);

3) організації туристичного підприємництва;

4) організаційно-правових основ діяльності (праця та соціальне страхування, оподаткування, використання земель та плати за землю, ведення розрахунків в іноземній валюті, бухгалтерський облік);

5) міжнародних правових актів регулювання туристичної діяльності, а також відповідних стандартів.

Крім того, важливою складовою нормативно-правової бази здійснення екскурсійного обслуговування виступає законодавство щодо юридичної відповідальності за порушення законодавства в галузі туризму. Її основи визначають Кримінальний, Цивільний, Господарський Кодекси, а також Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Таким чином, згідно із Законом України «Про туризм», «держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності» [1]. Сучасний стан розвитку України характеризується кардинальною перебудовою господарського комплексу, основною метою якої є формування ефективної національної економіки та її регіональних сегментів. Водночас необхідність забезпечення прискорених темпів економічного зростання регіональних господарських систем потребує пошуку і задіяння ресурсних можливостей для нарощування потенціалу. Незважаючи на значний потенціал, туристична галузь України, й зокрема екскурсійна сфера має цілу низку проблем, нагальне вирішення яких покращить перспективи її розвитку вже найближчим часом.

Список використаних джерел:

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995. №324/95-ВР. Дата оновлення: 02.03.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15#Text>
3. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посіб. / В.К. Федоренко та ін. Київ: Кондор, 2004. 164 с.
4. Емельянов Б. В. Экскурсоведение. Москва: Советский спорт, 2007. 216 с.
5. Методичні рекомендації з питань провадження екскурсійної діяльності / Н. Гасюк Н та ін. Івано–Франківськ, 2009. 45 с.